

Hizkuntzen kaleko erabileraren neurketa

ITSASONDO

2022ko martxoa

AURKEZPENA

Hizkuntza politika egokiak garatzeko, ezinbestekoa da diagnostiko egokiak egitea: errealitatea zein den jakitea. Kaleko erabilera da hizkuntzaren egoerari buruzko adierazle esanguratsuenetako bat, eta, udalerrien diagnostiko egokia egiteko asmoz, azterketa ildo bat abiatu zuen UEMAk 2017an: kide dituen udalerri guztietan kaleko erabilera aztertzea. Bigarren aldiz, 2021ean egin da neurketa.

UEMAko zenbait udalerri urteak daramatzate gisa horretako neurketak egiten, baina gehienek ez dute halakorik egin oraintsu arte: 2017koa izan zuten lehena, eta 2021ekoa bigarrena. 2021eko neurketak, beraz, modua jarri du 2017ko behaketaren datuekin lehendabiziko alderaketa egiteko.

Neurketaren emaitza bi dokumentutan bildu da: batetik, Soziolinguistika Klusterrak egin du UEMAKo udalerrietako erabilera orokorraren analisi xehea, 2017ko eta 2021eko datuak alderatuz, neurtutako udalerri guztietako emaitzak aintzat hartuta —93 udalerri izan dira guztira—; bestetik, azterlan orokor horren osagarri, txosten honetan bildu dira zehazki udalerriari dagozkion datuak.

METODOLOGIA

Urteak dira Euskal Herrian kaleko erabileraren neurketak egiten direla: 1989an egin zuten lehen aldiz Euskal Herriko neurketa, eta, harrezkero, beste zazpi aldiz egin da maila nazionaleko azterketa; horrekin batera, ehunka aldiz egin dira udalerrri mailako neurketak. Ikerketa eredu sendoa da, beraz. UEMa-ko herrietan behaketa egin ahal izateko, egokitzen batzuk egin dira neurketa kopuruetan eta orduetan: 3.000 biztanle baino gutxiagoko udalerrietan, egun gehiagotan egin dira neurketak, baina denbora tarte laburragoz, ahalik eta modu eraginkorrean solasaldi kopuru handia jasotzeko; 3.000 biztanle gorako herrietan, berriz, egun gutxiagoan egin da neurketa, baina ordu gehiagoan.

Hizkuntzen erabileraren kaleko neurketak, metodologiari dagokionez, ezaugarri nagusi hauek ditu:

- **Behaketa zuzena.** Neurketaren teknika behaketa zuzena da: herritarrei ezer galdetu gabe, zein hizkuntzatan ari diren jasotzen da. Ez da inkesta bat, beraz; jardunari erreparatzen zaio.
- **Neurtzaileak.** Behaketa, hortaz, neurtzaileen bidez egiten da: haiek jasotzen dute hiztunak zein hizkuntzatan ari diren. Herriz herriko boluntario sare zabala aritu da zeregin horretan, eta neurketarako berariazko formazioa jaso dute, behaketaren fidagarritasuna bermatzeko.
- **Elkarriketa hizkuntza.** Kaleko solasaldiak neurtzen dira, ez hiztun bakoitzaren banakako jarduna: solasaldian entzuten den hizkuntza jasotzen da, nahiz eta ez entzun kide guzti-guztiak. Hizkuntza bat baino gehiago erabiltzen badute, nagusia jasotzen da; elkarriketa elebiduna bada —hizlari batzuek hizkuntza bat eta besteek beste bat—, biak jasotzen dira.
- **Datu bilketa.** Entzundako solasaldiak jasotzen ditu neurtzaileak, horretarako prestatutako fitxa baten bidez. Lau aldagai hartzen dira aintzat: elkarriketako hizkuntza, adina, sexua eta haurrak hizketan ari ote diren. Betiere, behatzaileen senaren arabera esleitu dira ezaugarri horiek, ezer galdetu gabe. Adinari dagokionez, bost talde egin dira: haurrak (2-14), gazteak (15-24), heldu gazteak (25-39), heldu nagusiak (40-64) eta adinekoak (65-...).
- **Aplikazioa.** Sakelako telefonoa erabiliz egin da datu bilketa gehiena, berariaz sortutako aplikazio baten bidez. Hala eskatu duten neurtzaileei modua eman zaie paperean aritzeko.
- **COVID-19aren eragina.** Osasun larrialdiak eragina izan du neurketan. Batetik, *online* egin da neurtzaileen prestakuntza, eta neurketa gehienak telefono bidez, eskutik eskura materialik ibili gabe. Bestetik, neurketa egitean izan dira zailtasun handiagoak, batik bat maskaragatik, nekezagoa izan baita solasaldiak entzutea. Lagina ondo osatu da, hala ere.

LAGINA

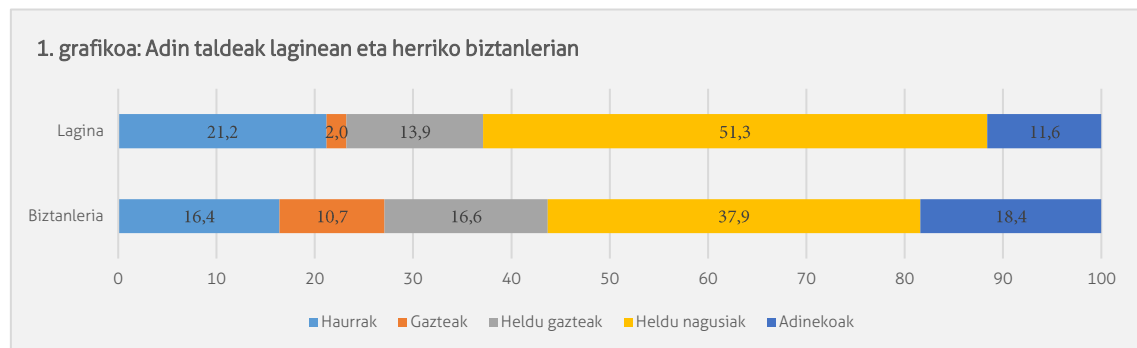
UEMAk eta Soziolinguistika Klusterrak prestatutako ereduari jarraikiz, 16 orduz neurtu da kaleko erabilera Itsasondon: asteko zazpi egunetan egin da neurketa, hamasei egunez, bakoitzean ordubete. 2021eko ekainean egin da landa lana Itsasondon.

Ez da ibilbide berezirik prestatu: herriko erdigunean, jendea ibili ohi den lekuan egin dira neurketak.

Emaizten adierazgarritasunari dagokionez, honako hauek dira zenbaki nagusiak:

- **Unibertsoa:** Itsasondoko kaleetan entzun daitezkeen elkarrizketak.
- **Lagina:** 524 elkarrizketa eta 2.090 solaskide.
- **Akats tartea:** $\pm 4,2$ koa, elkarrizketen lagin osoarentzat, %95eko konfiantza mailarekin.

Laginaren osaerari dagokionez, heldu nagusiek osatzen dute laginaren zatirik handiena (%51), eta nabarmen atzerago daude gainerakoak. Herriko biztanleriarekin konparatuta, laginean garrantzi erlatibo handiagoa dute heldu nagusiek eta adinekoek; txikiagoa, berriz, gazteek, heldu gazteek eta adinekoek. Aintzat hartzekoa da gazteen presentzia murrizta dela laginean, %2koa (%11 dira herrian).

Iturria: Eustat, Soziolinguistika Klusterra, UEMA

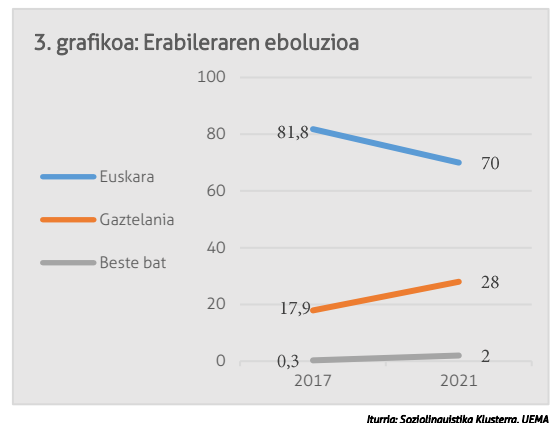
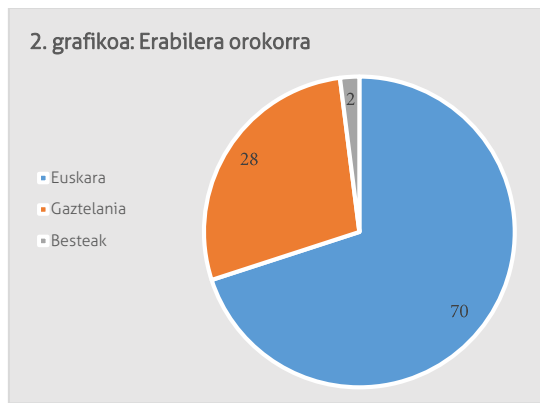
ERABILERAREN EMAITZAK

Neurketak emandako emaitza nagusiak jaso dira atal honetan: bai erabilera orokorra, bai hiztunen ezaugarrien arabera erabilera. Alderaketak egin dira Itsasondon 2017an egindako neurketarekin.

ERABILERA OROKORRA

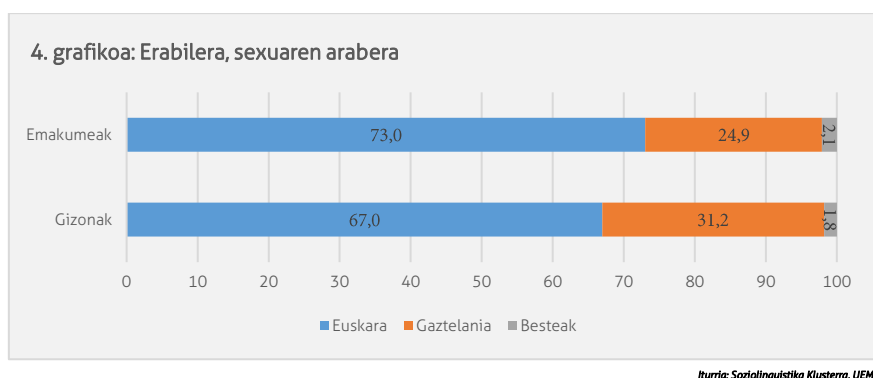
2021eko neurketan, hiztunen %70 sumatu dira kalean euskaraz. Gainerako hizkuntzen erabilera askoz apalagoa da: gaztelaniaren erabilera %28 da udalerriko kaleetan, eta beste hizkuntzena, %2.

2017ko neurketarekin alderatuta, badira gorabeherak erabileran. Euskararen erabilera apalagoa neurtu da Itsasondon, nahiz eta hizkuntza nagusia den alde handiz (12 puntu behera). Gaztelania, berriz, hamar puntu gehiago entzun da 2017an baino, eta gainerako hizkuntzak, 2 puntu gehiago.

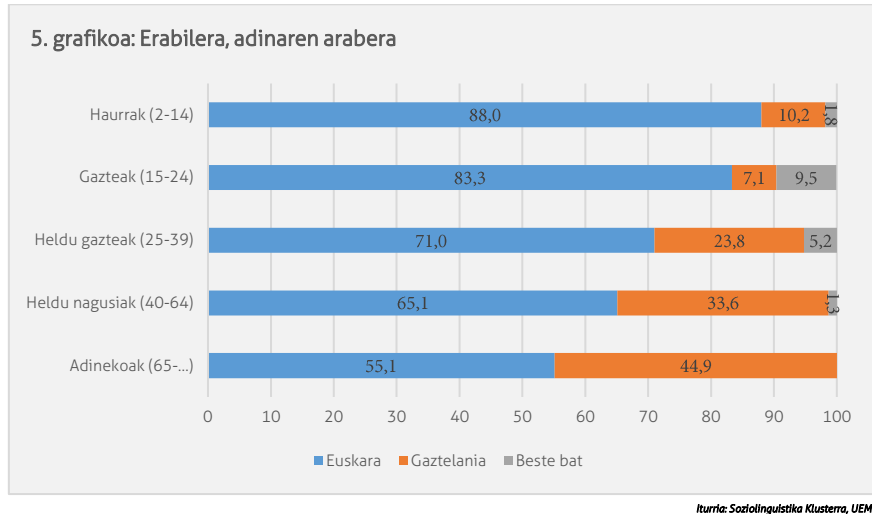
SEXUAREN ARABERAKO ERABILERA

Erabileran bada diferentzia sexuaren aldetik: emakumeak gehiago entzun dira euskaraz (%73), gizonak baino (%67). Gaztelaniaz gizonak entzun dira gehiago; beste hizkuntzetan ez dago alderik.

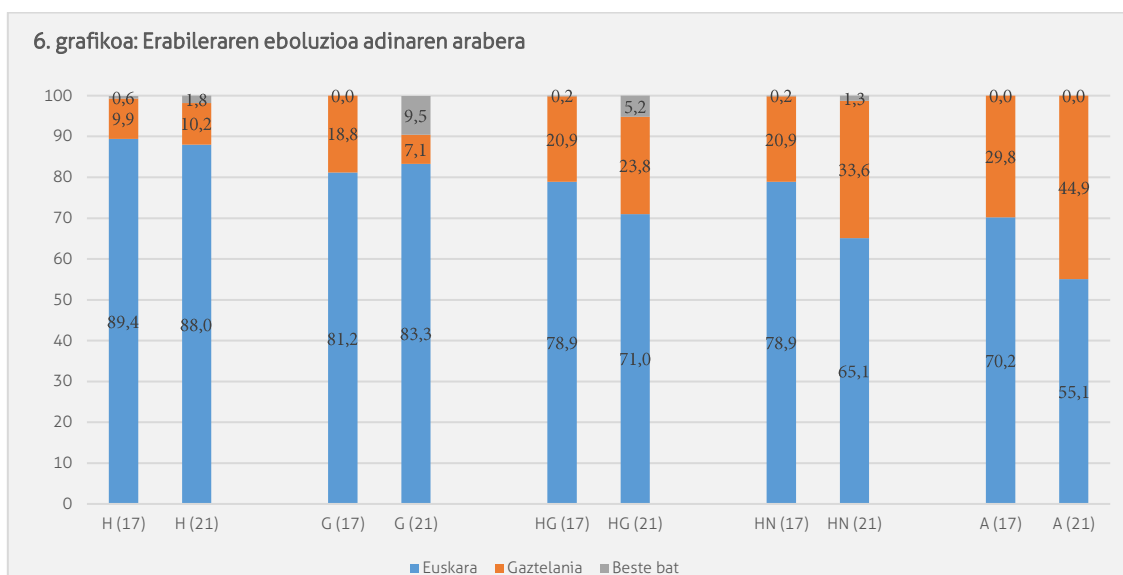

ADINAREN ARABERAKO ERABILERA

Euskara da hizkuntza nagusia adin talde guztietan, baina badira ñabardurak adin talde batetik bestera. 2021eko neurketaren arabera, belaunaldi berriek erabiltzen dute euskara gehien: haurrek (%88) eta gazteek (%83). Adinean gora egin ahala, jaitsi egiten da euskararen erabilera: gutxien adinekoek egiten dute, baina gehienek betiere (%55). Beste hizkuntzei dagokienez, gazteetan hitz egiten da gehien (%10), eta ondoren, heldu gazteetan (%5). Adinekoetan ez da beste hizkuntzarik.

Aurreko neurketarekin alderatuta, helduetan eta adinekoetan gertatu daude desberdintasunik handienak, jaitsi egin baita euskararen erabilera haien artean. Adinekoena da galerarik handiena: hamabost puntu. 2017an multzo berean sartu ziren 25-64 urtekoak, eta %79ko erabilera eman zuten; orain, bitan bereizi da taldea, eta biak daude erabilera apalagoarekin. Umeetan ez da izan halako aldaketarik (puntu eta erdi behera), eta gazteetan koskatxo bat igo da erabilera, bi puntu.

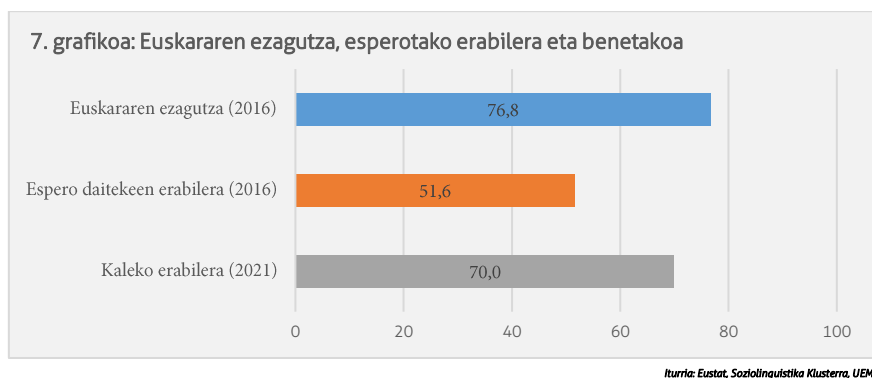

ERABILERAREN ANALISIA

Itsasondoko kaleetan egindako neurketaren emaitzak egoki interpretatzeko asmoz, testuingurua aztertu da: batetik, udalerriaren errealitate soziolinguistikoa; bestetik, antzeko udalerrietako datuak.

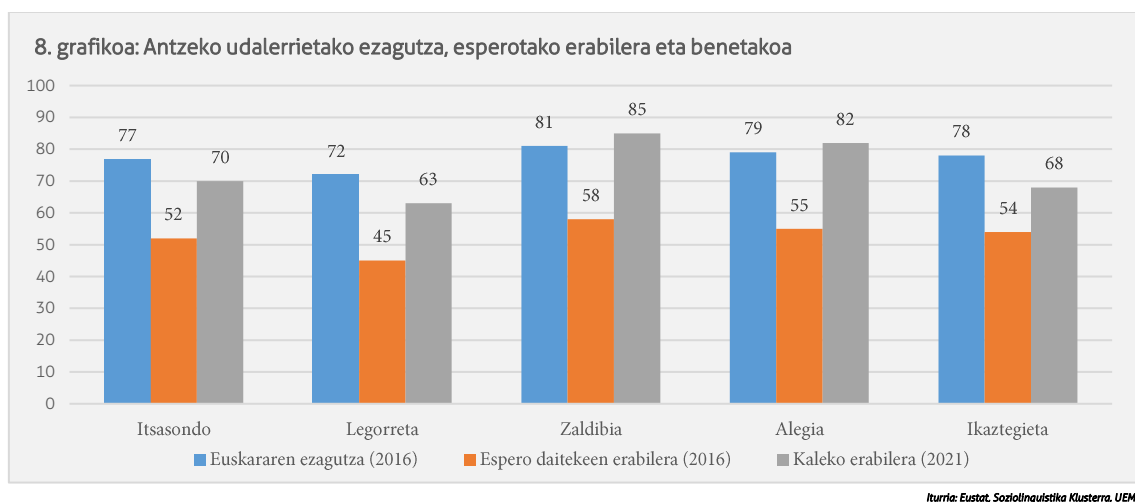
UDALERRIKO EGOERA SOZIOINGUISTIKOA

Euskararen ezagutzari buruzko azken datuak 2016koak dira; horien arabera, herritarren %77k dakite euskaraz. Horretan oinarrituta kalkulatu da *espero daitekeen erabilera*: Txillardegiren eredu matematikoa du oinarri, eta kalkulatzeko du euskaldun proportzioa aintzat hartuta zein den espero daitekeen erabilera (*erabilera isotropikoa*). Udalerriko ezagutza datuak oinarritzat hartuta, eta Txillardegiren formula ezarrita, %52 da Itsasondon esperotako kale erabilera. Kaleko neurketan, esperotakoa baino askoz erabilera handiagoa behatu da, eta ezagutza datuetatik ere gertu dago.

ANTZEKO UDALERRIETAKO ERABILERA

Udalerriko datuak testuinguruan jartze aldera, alderaketa egin da inguruko herriekin. Inguruan badira Itsasondoren antzeko herriak, eta erabilera antzekoa dute: Legorreta eta Ikaztegieta zerbait azpitik daude; Alegia eta Zaldibia, gainetik. Denetan, esperotakoa baino handiagoa da erabilera.

ONDORIOAK

Atal honetan jaso dira kaleko erabileraren neurketak emandako emaitza nagusiak eta ondorioak:

- **Erabilera orokorra.** Euskara da kaleko hizkuntza nagusia udalerrian (%70), eta, aurreko neurketarekin alderatuta, 12 puntu jaitsi da. Gaztelaniari dagokionez, %28 mintzo dira hizkuntza horretan udalerriko kaleetan, eta gainerako hizkuntzen erabilera %2koa da.
- **Sexua.** Emakumeen erabilera handixeagoa da gizonezkoena baino (%73 - %67). Kaleko erabileraren neurketetan ohikoa izaten da emakumeen erabilera zerbait handiagoa izatea.
- **Adina.** Euskararen erabileran gorabeherak izaten dira adinaren arabera. Udalerriko neurketan, umeena da erabilerarik handiena (%88), eta gazteena (%83). Adinean gora egin ahala, jaitsiz joaten da euskarazko jarduna. Joera hori orokorra da, eta UEMako emaitza orokorretan eta Euskal Herriko kale neurketetan ere sumatzen da norabide hori. Aurreko neurketaren aldean, badira diferentzia batzuk adin talde bakoitzaren erabileran: umeen erabilera apenas jaitsi da, eta gazteena, apur bat igo; aldaketa handiagoak gertatu dira helduetan eta adinekoetan, non euskararen erabilera jaitsi egin den era nabariagoan. Finean, Itsasondon izandako beherakada helduen eta adinekoen jaitsierarekin dago lotua.
- **Esperotako erabilera.** Udalerriko euskara ezagutza kontuan hartuta, kalkulatu da kalean %52 erabilera espero daitekeela; neurtutako erabilera, ordea, handiagoa da, 18 puntu handiagoa. Hala gertatzen da udalerrri gehienetan. Horrek erakusten du euskaldunek hein handian erabiltzen dutela euskara, nahiz eta erabilera datuek baduten hobetzeko tarteak.

Dokumentu honetan jaso dira udalerriri dagozkion datuak. Eskuragarri dago udalerrri guztietako datuetan oinarritutako analisi sakonagoa ere. Helbide honetan dago eskura: labur.eus/KN-UEMA.